HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]ואי אמר ליה נכסי אפילו בתי ועבדי מצר לו מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר אמר רב [ב]לא קנה אלא כנגד הקצר אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב ויקנה כנגד ראש תור שתיק רב [ג]ומודה רב היכא דאיכא מצר ראובן ושמעון מחד גיסא ומצר לוי ויהודה מחד גיסא מדהוה ליה למכתב (א) ליה דראובן כנגד לוי ודשמעון כנגד יהודה ולא כתב ליה שמע מינה כנגד ראש תור הוא דאמר ליה [ד]מצר ראובן מזרח ומערב ומצר שמעון צפון ודרום [ה]צריך למכתב ליה מצר ראובן רוחין תרין ומצר שמעון רוחין תרין [ו]איבעיא להו סיים לו את הקרנות מהו כמין [ז]גאם מהו בסירוגין

ואי אמר ליה נכסי אפילו בתי ועבדי. אבל מטלטלי לא עד דא"ל כל נכסיי: **מכר לו.** המוכר שדה לחבירו בשטר המכירה מצר מערבי ארוך מאה אמה ומצר מזרחי כנגדו קצר נ' אמה שלא הגיע אלא עד חצי השדה ומצר של צפון ודרום מימין ושמאל מן המזרח עד המערב כזה:

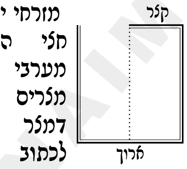

אלא כנגד הקצר. כנגד מצר מזרחי יקנה (ב) דהיינו חצי השדה ומצר מערבי שהוא ארוך מצרים הרחיב לו דמצר שלם הוצרך לכתוב בשטר: **ויקנה כנגד ראש תור.** כלומר הא איכא למימר דדוקא כתב לו מצר מערב ארוך ומצר מזרח קצר (ב) היינו כדי לקנות מצר מערב מאה אמה באורך המצר ומצר מזרח חמשים אמה וה"ד כגון שיקנה כל השדה באלכסון כנגד ראשי השורות של מזרח ומערב כזה: **ומודה רב.** מקמי דאישתיק אבל בתר דאישתיק אודי בתרוייהו: **היכא דאיכא מצר ראובן ושמעון מזרח ומצר לוי ויהודה כנגדן במערב.** ורוחב השדה ק' אמה והוי מצר לוי כנגד ראובן נ' אמה וכן מצר יהודה כנגד שמעון נ' אמה וכתב לו בשטר מצר ראובן ושמעון מן המזרח ומצר יהודה מן המערב דהיינו מצר מערבי (ג) קצת ולוי לא הזכיר הכא מודה רב דיקנה כנגד ראש תור דאי הוה בעי מוכר להקנות כנגד הקצר הכי ה"ל למיכתב ושמעון (ד) כנגד (חצי) יהודה כלומר מצר מזרחי שהוא ארוך לא יקנה אלא יהודה כנגד שמעון דהיינו חצי השדה ומדלא כתב הכי ש"מ כנגד ראש תור קאמר ליה. אבל לעיל במילתיה דרב מיירי כגון ראובן ושמעון מצר מזרחי ויהודה מצר מערב כנגד שניהן וכתב לו יהודה מצר מערב ושמעון מצר מזרח דהיינו אחד ארוך ואחד קצר התם לא קנה אלא כנגד הקצר דבע"כ מצר מערב הרחיב לו שלא יכול לפרש ושמעון כנגד חצי יהודה כי הכא שאין כותבין חצי מצר והוצרך לכתוב מצר שלם. נראה דה"ג מדה"ל למיכתב ראובן כנגד לוי (ג) דמשמע שמכר לו מצר ראובן ושמעון ארוך ומצר לוי הוא הקצר אבל יהודה לא הזכיר ונראין כן הדברים להעמיד החסרון של מצר ביהודה האחרון. ובפירושי ר' חננאל מרומא גרסינן מדה"ל למיכתב מצר לוי כנגד מצר ראובן וכיוצא בו מצר יהודה כנגד מצר שמעון ומשם יש ללמוד שכתוב בספרים שלהן מדהוה ליה למיכתב לוי כנגד ראובן ולא כתב כו' וכן עיקר:

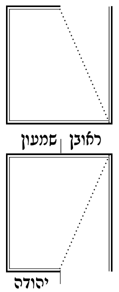

מצר ראובן מזרח ומערב כו'. המוכר שדה לחבירו ורוצה לכתוב מצריה ויש לשכנו ראובן ב' שדות אחת במזרח ואחת במערב (ה) (ולשמעון שכנו שתי שדות אחת בצפון ואחת בדרום) לא יכתוב לו סתם שדה זו שאני מוכר לך הרי היא בתוך שדות ראובן ושמעון דאתי למיפלג ליה באלכסון כזה ונמצא שנוטל אבל מצר ראובן ושמעון אבל כשכותב מצר ראובן רוחין תרתין ומצר שמעון רוחין תרתין הרי ארבע רוחות וכ"ש אם יכתוב לו בפירוש מצר ראובן מזרח ומערב מצר שמעון צפון ודרום דשפיר דמי:

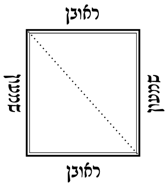

סייס לו את הקרנות. לשון סימן. שהיו שדות הרבה של בני אדם מקיפין אותו ולא כתב אלא ארבע שדות של ד' קרנות השדה אבל ארכה ורחבה לא מכר כלל מי אמרינן אין דרך למכור קרנות השדה אלא כל השדה שבתוך הקרנות מכר לו דמש"ה סייס לו קרנותיו או דלמא לא מכר לו אלא תלם באלכסון מקרן לקרן שתי וערב כזה:

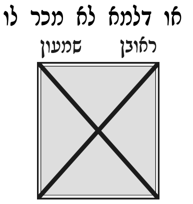

כמין גאם. אות יונית ודומה לכ"ף. כגון שמכר לו קרן דרומית מזרחית וקרן צפונית מערבית ונמצא שמכר תחלת כל רוח כזה. אם תמצא לומר גבי סייס לו את הקרנות דלא קנה אלא כנגד הקרנות היינו משום דהתם לא סייס את הרוחות אבל הכא שמכר תחלת כל הרוחות כמי שמכר את כולן דמי וקנה הכל או דלמא לא קנה אלא באלכסון כזה:

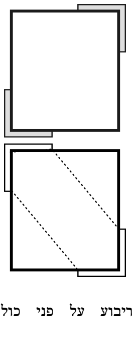

ואי א"ל נכסי אפילו בתים ועבדים. אבל מטלטלין לא ואע"ג דאמר במי שמת (לקמן דף קנ:) כל נכסיי לפלוני גלימא איקרי נכסי לשון נכסיי שאני דמשמע ריבוי יותר מנכסי דהכא אבל אין לחלק משום דהתם אמר כל נכסי דא"כ הו"ל לחלק התם כדמחלק התם בין מטלטלי לכל מטלטלי ועוד י"ל דהתם מיירי במתנה דבעין יפה נותן והכא במכר: **מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר.** ומיירי שמכר לכל ד' רוחות [א] כדפי' הקונט' [ב] דאי לא מכר אלא מזרח ומערב ולא מכר צפון ודרום א"כ היכי קאמר ליה רב אסי וניקני כנגד ראש תור אדרבה ה"ל למפרך דלא ליקני אלא תלם אחד במזרח ותלם אחד במערב דהא אית ליה לרב אסי לקמן במכר לו מצר ראשון ושני ושלישי ומצר רביעי לא מכר לו דלא קנה אלא תלם אחד על פני כולו ומה שהקשה רבינו יצחק לפירוש הקונטרס אי מארבע רוחות מכר לו אמאי לא קנה אלא כנגד הקצר דאם כן אמאי מכר לו מצר רביעי לאו פירכא היא דמצינן למימר מצרים הרחיב לו: **ומודה רב.** פי' בקונטרס קודם ששתק משמע דבשתק מודה להו אע"ג דלקמן (עמוד ב) שתק (ו) (רבא) לאביי אע"ג דלא הודה לו אלא שלא חש להשיבו הכא ליכא למימר הכי דרב כהנא ורב אסי הוו כמו תלמיד חבר לרב כדאמרי' (סנהדרין דף לו:) דלסבריה לא הוו צריכי [ג] וברוב מקומות רב מודה כששתק להם בפ"ק דב"ק (דף יא. ושם) גבי אין שמין לא לגנב ולא לגזלן דקאמרי' אדרבה מדאמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב דינא הכי ושתיק ש"מ שמין ולא אמר הא דשתיק משום דלא חש להשיב ובפ"ק דבילה (דף ו. ושם) גבי אפרוח שנולד ביו"ט דא"ל רב כהנא ורב אסי לרב וכי מה בין זה לעגל שנולד מן הטרפה ושתיק רב אמר רב יוסף מאי טעמא שתיק רב לימא להו הואיל ומוכן אגב אמו לכלבים וכן באיזהו נשך (ב"מ דף סט:) גבי ספינה אמר רב אגרא ופגרא א"ל רב כהנא ורב אסי לרב אי אגרא לא פגרא אי פגרא לא אגרא שתיק רב אמר רב ששת מאי טעמא שתיק רב לא שמיע ליה הא דתניא כו' משמע בכל הנהו דלא מפני שלא חש להשיב שתק אלא מפני שהודה: **מדהוה ליה למיכתב מצר שמעון כנגד יהודה.** פירוש כנגד יהודה לבד ולא הו"ל למיכתב ראובן ומדכתב ראובן שמע מינה כנגד ראש תור קאמר ליה וגירסא זו אינה נראה דלמה ליה למינקט כה"ג דהשתא דלג לוי יהודה היה לו לדלג שהוא אחרון לכך גריס רשב"ס מדה"ל למיכתב ראובן כנגד לוי והשתא דלג יהודה ומ"מ קשיא לר"ת דהכי הוה ליה למימר מדלא הו"ל למיכתב שמעון וכתב שמע מינה כנגד ראש תור קאמר ליה ונראה לר"ת כגירסא ראשונה ולא קאי אעיקר מילתיה דרב דקאמר לא קנה אלא כנגד הקצר דא"כ הו"ל למימר מדלא הו"ל למיכתב ראובן אלא קאי אדיוק דכי היכי דקאמר רב דלא קנה אלא כנגד הקצר ה"נ אם מכר מצר ראובן ושמעון מצד מזרח ומצר לוי חצי שדה מצד מערב ואצל לוי קרקע עולם דמודה רב דקנה כנגד הארוך כיון שלא מצא מה למצור והא קאמר דהיכא דמוצא למצור כגון לוי ויהודה מן המערב מודה רב דלא קנה כנגד הארוך אם דלג יהודה וגרסינן מדהו"ל למיכתב יהודה כנגד שמעון דאי גרסינן שמעון כנגד יהודה הלשון דחוק ופי' מגומגם דלא קאי אדברי רב אלא אדיוק ואין להקשות אמאי לא קאמר גמרא מודה רב אעיקר דבריו כדפירש הקונטרס ולימא מדלא הו"ל למיכתב כי שמא לא חשש הגמרא לפרש זה דפשיטא דלא אמר הכא דלא קנה אלא כנגד הקצר דודאי לא מכר לו מצר שמעון בחנם ולא הוצרך לפרש אלא אמאי לא קנה כנגד הארוך כיון שמכר לו מצר שמעון: **מצר ראובן לרוחין תרין.** אע"פ שאם היה כותב לו קרקע שבין שדות ראובן ובין שדות שמעון לא היינו יכולין לומר שיקנה חצי (ד) שדה כזה דאם כן לא הוי בין שדות ראובן ושמעון (ז) (בזוית) ומיהו (ח) קאמר דקנה באלכסון מקרן לקרן דהויא בין שדות שמעון וראובן בזוית:

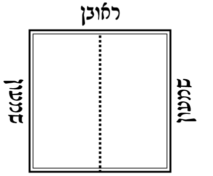

כמין גאם. פירש ר"י מזרח ודרום דהיינו משתי רוחות [ד] וקשה לפירושו דאם כן אמאי צריך למיכתב לעיל מצר ראובן לרוחין תרין ומצר שמעון לרוחין תרין [ה] אי קני כמין גאם ופירוש הקונטרס נראה עיקר: איתמר

עין משפט נר מצוה

י א מיי' פכ"א מהל' מכירה הל' יח סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' ריח סעיף כד:

יא ב ג מיי' שם הל' יג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' ריט סעיף ג:

יב ד ה מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעיף ה:

יג ו מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף ד:

רבינו גרשום

מכר לו שדה ומצר לו מצר אחד ארוך. כגון מצר מזרחי ראובן על פני כל השדה שמכר לו ומצר אחר קצר כגון למערב השדה מצר שמעון ולא היה מגיע מיצרו אלא עד חצי השדה שמכר לו: אמר רב. הואיל וכן לא אזלינן בתר מצר הארוך אלא בתר מצר הקצר ולא קנה בשדה אלא כשיעור משך מצרו של שמעון כנגדו עד מצר ראובן: אמרו ליה רב הונא ורב אסי. אמאי אמרת דלא קנה אלא שוה בשוה כנגד הקצר של שמעון ליקני כנגד ראש תור. כלומר היכא דאין מגיע מצר שמעון אלא כנגד חצי של ראובן ימשך מסוף מצר שמעון אצל השדה באלכסון עד סוף מצר ראובן וכך יקנה והיינו כעין ראש תור שלמעלה מרוחב ומלמטה מקצר: ומודה רב היכא דאיכא מצר ראובן ושמעון לצד מזרח השדה ומצר לוי ויהודה לצד מערב ואמר לו שדה זו שאני מוכר לך מצד מזרחי עומד ראובן ושמעון ומצד מערב שסמוך לדרום עומד מצר לוי ומצר יהודה לא מצר לו שסמוך ללוי היינו מצר לוי מצר אחד ארוך ומצר אחד קצר מדהו"ל למכתב נמי ומצר שמעון כנגד יהודה ולא כתב ליה אלא מצר ראובן ושמעון למזרח ומצר לוי למערב ולא כתב יהודה ש"מ דלא ניחא ליה דניקני ליה מסוף מצר לוי ועד יהודה אלא כעין ראש תור ולא יותר כמו שמצויירין. ואם אותה שדה שמכר לו היו לו לראובן משני צידיה בשדות כשיעור ארכה אחת במזרח ואחת במערב וכן לשמעון אחת לצפונה ואחת לדרומה צריך למכתב ליה המוכר מצר ראובן לרוחין תרין וכו' ואי כתב ליה הכי מקנה ליה כל השדה כולה מקצה לקצה לד' רוחותיה. אבל אי לא כתב ליה אלא מצר ראובן מזרח ומערב יש לומר שמא לצד מזרח קנה כולו ולצד מערב מעט וכן נמי מצד צפון קנה כולה ומצד דרום קצת מן דרום (א). ואיכא למימר דשייר בשדה מקצת: איבעיא להו סיים לו הקרנות שעל זוית אחד של שדה קרן של מצר ראובן ועל זוית אחר קרן של מצר שמעון ועל זוית שלישי קרן מצר לוי ועל זוית רביעי קרן מצר יהודה (כי האי גוונא) ולא מצר לו כל אורך השדה על פני כולה ולא כל הרוחב אלא הזויות מהו מי אמרי' הואיל דמצר ד' קרנותיה כולה מכרה לו השדה על פני כולה או דלמא כיון דלא מצר לו כל ארכה וכל רחבה אלא הקרנות לא מכר לו אלא רצועות באלכסון ההולכות מקרן לקרן ב' רצועות ולא יותר (כי האי גוונא): כמין גמא מהו. שמצר לו מצרים שתים ראובן ארכה מצד אחד ושמעון רחבה מצד אחד ולא יותר מהו מי אמרי' נותנה לו בריבוע על פני כולה או דלמא כיון שלא מצר לו אלא ב' רוחות לא קנה אלא שתי רצועות כנגד המצר (הכי). מצר לו

מסורת הש"ס

א) מכר לו מזרחית צפונית שהוא כמין גמא ועלתה איבעיא זו בתיקו וקי"ל כל תיקו דממונא לקולא ויד הקונה על התחתונה ואינו לוקח אלא בפחות שכך הדין שלא להוציא ממון מיד מחזיקו בספק וי"א חולקין מפני שהוא ספק וכל ספיקא דממונא חולקין ולא נתברר לנו להכריע הלכה למעשה זה פי' רבינו חננאל. ערוך ערך גם וצ"ע שלא הביאו שום אחד מהפוסקים וגם תדע שפי' ר"ח כמו שפירש ר"י בתוספות ד"ה כמין גאם, ב) בס"א: הקנה, ג) [בדפו"י קצר], ד) צ"ל שמעון. רש"ש, ה) רש"ל מ"ז [ועי' רש"ש], ו) [צ"ל רבה], ז) רש"ל מ"ז, ח) נ"א הוה אמינא,

הגהות הב"ח

(א) גמ' מדהוה ליה למכתב מצר דראובן כנגד לוי (ודשמעון כנגד יהודה) תא"מ. ונ"ב גירסת התוס' היתה דשמעון כנגד יהודה ורשב"ם היה גורס במקומו דראובן כנגד לוי והמדפיס הכניס שתי הגירסות בפנים: (ב) רשב"ם ד"ה ויקנה כנגד וכו' מזרח קצר כדי כצ"ל ותיבת היינו נמחק: (ג) ד"ה היכא דאיכא כו' מדהוה ליה למכתב ראובן כנגד לוי כזה:

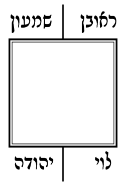

(ד) תום' ד"ה מכר וכו' חצי שדה כזה:

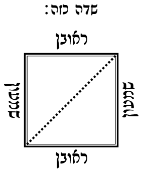

מוסף תוספות

א. ולא מצר לו המצר הרביעי אלא קצר. רשב"א.

ב. וא"ת וכו' והא שמעינן ליה לרב דאמר (לקמן בע"ב) שאפי' לא מצר אלא ג' מצרים קנה הכל חוץ ממצר רביעי, ולמה יגרע כשהמצר הרביעי קצר יותר מזה שלא מצר לו מצר רביעי כלל י"ל היינו טעמא דגרע כשמצר לו מצר רביעי והוא קצר לפי שהוא כמפרש שאינו רוצה שיקנה כנגד הארוך. רבינו יונה.

ג. לא הוה שתיק להו משום דלא חש למילתייהו אלא מתוך שלא מצא תשובה לדבריהם. שם.

ד. [ומיבעיא ליה] מי אמרינן כיון דמצר ליה מזרח וצפון, (לפי תוס' צ"ל דרום), קנה ליה לרוח דרומית ולרוח מערבית דאמרינן וכו' דהו"ל מרובע, או דילמא אמרינן כיון דלא כתב ליה רוח דרומית ורוח מערבית, לא קני אלא תלם אחד על פני מזרח וצפון, א"נ כנגד ראש תור. ר"י מיגש.

ה. וש"מ שאם מצר לו מצר אחד במזרח ומצר אחד בצפון ולא יותר שלא קנה כל השדה. רבינו יונה.

א) הציורים עי' בסוף המסכתא